

مشاوره با رویکرد اسلامی

دکتر سیدمحسن فاطمی

سرشناسه: فاطمی، محسن، ۱۳۴۲

عنوان و نام پدیدار: مشاوره به ریکرد اسلامی / سیدمحسن فاطمی؛ با همکاری مرکز توسعه پیشگیری و درمان اعتیاد سازمان بهزیستی؛ [برای] سازمان بهزیستی کشور. مشخصات نشر: مشهد: منشتر (انتشارات آستان قدس رضوی)، ۱۳۹۵. مشخصات ظاهری: ۱۲۸ص.

فروپشت: منشتر (انتشارات آستان قدس رضوی)، ۱۸۹۲؛

شابک: ۰۰۰۰۰۰ (ریال): ۷-۲۳۲۷-۰۲-۹۶۴-۹۷۸

وضعیت فهرست‌نویسی: فیپا

یادداشت: کتابنامه

موضوع: مشاوره -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام

موضوع: Counseling -- Religious aspects -- Islam

موضوع: روان‌درمانی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام

موضوع: Psychotherapy -- Religious aspects -- Islam

شناسه افزوده: سازمان بهزیستی کشور. مرکز توسعه پیشگیری و درمان اعتیاد

شناسه افزوده: سازمان بهزیستی کشور

شناسه افزوده: به‌نشر (انتشارات آستان قدس رضوی)

شناسه افزوده: Behnashr (Astan Quds Razavi Publications)

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۵ م ۱۶ف/ BP۲۳۰

رده‌بندی دیویی: ۲۹۷/۴۸۳

شماره کتابشناسی ملی: ۴۲۸۵۷۰۷

به نشر
انتشارات آستان
قدس رضوی

۱۸۹۲

مشوره با رویکرد اسلامی

دکتر سید محمد فاطمی

طراح: محراب اسدخانی
ویراستار: آلفا
صفحه آرا: گروه هنری
توبیت چاپ | اول | ۱۳۹۵
شمارگان: ۰۰۰

قطع: وزیری کوتاه

چاپ: مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۰۰۲-۲۳۲۷-۷

حق چاپ محفوظ است.
به نشر (انتشارات آستان قدس رضوی)

قیمت | ۱۰۰۰۰۰ ریال

دفتر مرکزی | مشهد: بلوار سجاد، خیابان میلاد | ص.ب. | ۹۱۳۷۵/۴۹۶۹

تلفن و دورنگار | ۳۷۶۵۲۰۰۸

دفتر تهران | تلفن و دورنگار | ۸۸۹۶۵۹۸۲

نشانی اینترنتی | www.behnashr.com | پست الکترونیکی | publishing@behnashr.com

فهرست مطالب

فصل اول / دیدگاه زیست‌روانی	۹	منظور روان‌پوشی	۴۰
درمان‌های دارو درمانی	۲۲	تئوری‌های روان‌پوشی دوران بعد	۴۶
لیتیم	۲۳	درمان‌های روان‌پوشی	۴۷
درمان با تشنج برقی و تکنیک‌های جدید تحریک مغز	۲۴	ارزیابی روش‌های روان‌پوشی	۴۹
جراحی روانی	۲۵	روش‌های انسان‌گرا	۵۰
بررسی و سنجش دیدگاه و روش‌های	۲۷	درمان انسان‌گرایانه	۵۱
بیولوژیک و زیست‌شناختی	۲۸	ارزیابی روش‌های انسان‌گرایانه	۵۲
روش‌ها و دیدگاه‌های روان‌شناختی	۲۸	روش‌های زیست‌شناختی در خانواده	۵۳
روش‌های رفتارگرایانه یا رفتاری	۲۸	ارزیابی روش‌های زیست‌شناختی خانوادگی	۵۵
شرطی‌سازی کلاسیک	۲۹	رویکردهای موج سوم	۵۵
شرطی‌سازی عامل	۳۰	ارزیابی رویکردهای مربوط به موج سوم	۵۵
یادگیری مشاهده‌ای و یادگیری از طریق الگوبرداری	۳۲	فصل دوم / مبانی وجودشناسی و معرفت‌شناسی	۵۷
درمان‌های رفتارگرایانه	۳۳	روان‌شناسی با رویکرد اسلامی	۷۲
ارزیابی روش‌های رفتارگرایانه	۳۵	مفاهیم بنیادین در مشاوره با رویکرد اسلامی	۷۲
منظور شناختی	۳۶	فصل سوم / مشاوره با رویکرد اسلامی، طرح کاربردی	۱۰۳
درمان‌های شناختی	۳۸		
ارزیابی روش‌های شناختی	۴۰		

[مقدمه]

خلاقیت‌ها در کنار رخساره‌های مانوس و آشنا و شناسه‌های تثبیت‌کننده خود را نشان می‌دهند و بر فراز معرّف‌های ماندگار در اذهان، افق‌های بدیع و تازه‌ای را آشکار می‌سازند. نوآوری با به اجرا درآوردن نگاه‌های خلاق در عرصه‌های مختلف است که تجلی پیدا می‌کند.

خلاقیت‌ها سیاره‌ای طرح‌واره‌های آشنا را به پرسش می‌گذارند و به فعالیت‌ها به‌گونه‌ای دیگر نظر می‌کنند. برای اذهان متما، کز بر نظم ناشی از تکرار شناسه‌های آشنا، ارتباط صرفاً در قالب طرح‌واره‌های تعریف‌شده در منطق حاکم بر گفتمان غالب، معنا پیدا می‌کند، اما برای نگاه‌های خلاق به آفرینش، به ارتباط بیرون از اجزای به ظاهر بدون ارتباط می‌پردازد.

تألیف این کتاب، یعنی مشاوری با رویکرد اسلامی با نگاهی خلاق آغاز شد. تلاش برای برطرف کردن برخی ابهام‌ها در مقدمه کتاب ضروری است. اندیشه پرداختن به تألیف کتاب همزمان با تدریس نویسندگان در دوره‌های مختلف روان‌شناسی و روان‌کاوی برای گروهی منتخب از روان‌شناسان سازمان بهزیستی شروع شد. در این دوران‌ها که در انشای سفرهای من به ایران صورت می‌گرفت، میانی درمان و مشاوره و روان‌درمانی در نخله‌های مختلف، به‌صورت مبسوط، برای مخاطبان ارائه می‌شد و در کنار ارائه مطالب مربوط به هر حلقه، دیدگاه‌های مورد بحث نیز مورد بررسی قرار می‌گرفت. برای مثال، آغاز راه با ارائه میانی روان‌کاوی و روان‌تحلیلی فروید و ویژگی‌های دیدگاه او شکل گرفت و به‌دنبال بحث‌های مرتبط با دیدگاه‌های روان‌کاوی فروید، نقدهای وارد بر این دیدگاه نیز ارائه شد. این شیوه در ارتباط با دستگاه‌های دیگر روان‌شناسی مانند گشتالت‌درمانی، درمان اگزیستانسیالیستی و وجودی، درمان شناختی رفتاری، درمان سازگارانه و غیره نیز مورد توجه قرار گرفت. در کنار نقدهای مختلف به دیدگاه‌های گوناگون در روان‌شناسی، عدم‌موردنظر در دیدگاه اسلامی نیز ارائه می‌شد و در پایان دوره، دیدگاه اسلامی به‌عنوان نگاه مستقل مورد بحث و بررسی قرار گرفت.

این‌جانب که حداقل بیست سال در آمریکا و کانادا زندگی کرده‌ام و علاوه‌بر تحصیل و تدریس در دانشگاه‌های این کشورها، به مشاوره و ارائه خدمات روان‌شناسی در آمریکای شمالی و نیز ایران پرداخته‌ام؛ به این باور اذعان دارم که دیدگاه اسلامی متمرکز بر آموزه‌های پیامبر و اهل بیت ایشان (صلوات الله علیه و آله اجمعین) می‌تواند زیرساخت جدیدی را در حوزه مشاوره و درمان فراهم

آورد. این جانب که در دانشگاه هاروارد آمریکا در حوزه روان‌شناسی به تدریس پرداخته‌ام و دوره فوق دکترای روان‌شناسی خود را هم در آن دانشگاه در سال‌های ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۳ به پایان رسانده‌ام، اطلاع دقیق از مبانی غرب و دیدگاه‌های زیربنایی روان‌درمانی غربی را شرط لازم برای فهم بسیاری از ویژگی‌های نگاه اسلامی می‌دانم و از سوی دیگر، اشراف به مبانی فکری، معرفت‌شناسی و وجودشناسی اسلامی را در فهم عمیق مشاوره با رویکرد اسلامی ضروری تلقی می‌کنم. بدون هر یک از این دو فهم، ابهام‌های بسیاری به وجود خواهد آمد و طرد و تخریب غیرعلمی هر یک از دو نگاه را به همراه خواهد داشت. همچنین مطالب این کتاب، جلد اول موضوع مشاوره با رویکرد اسلامی به حساب می‌آید و برای درک موضوعات، به فهم چهارچوب‌های ویژه آن نیازمند است. جدا کردن چهارچوب و انقطاع از سیاق موضوع، تعلیق را در فضاهای پر مغلطه به همراه خواهد داشت. این کتاب که حداقل در یازده دانشگاه آمریکای شمالی از جمله: دانشگاه هاروارد آمریکا، دانشگاه ماساچوست، نیس، دانشگاه وسترن واشنگتن، مدرسه عالی روان‌کاوی در بوستن، دانشگاه تورنتو، دانشگاه بریتیش کلمبیا، باحث‌گوناگون روان‌شناسی را تدریس کرده‌ام و از نزدیک با مراکز درمان و مشاوره مانند مؤسسه ملی روان‌درمانی بوستن همکاری داشته‌ام؛ فهم متون اصلی روان‌درمانی را در پرتوی دیدگاه‌های فلسفی آن در رابطه ضروریات آشنایی با نگاه غرب تلقی می‌کنم. از طرف دیگر، افتخار آن را داشته‌ام که در دوران دبیرستان با مبانی فکری اسلامی به‌خصوص فلسفه، فقه و عرفان اسلامی، در محضر علمای بزرگی چون مرحوم علامه محمدتقی جعفری آشنا شوم؛ بنابراین امتزاج این دو تجربه در آفرینش این اثر نقش داشته است.

بخش اول این کتاب، ابتدا به برخی از دیدگاه‌های متداول در مشاوره و روان‌درمانی می‌پردازد و در کنار تحلیل ویژگی‌های این دیدگاه‌ها، ایشخوهرهای روان‌شناختی و فلسفی آن‌ها را نیز مورد بحث و نقد قرار می‌دهد.

بخش بعدی، به طرح مبانی وجودشناسی و معرفت‌شناسی روان‌شناسی مشاوره با رویکرد اسلامی می‌پردازد. ضمن ارائه ویژگی‌های موردنظر در این قسمت، این بخش به ارتباطی در ارتباط با برخی از مفاهیم در حوزه روان‌شناسی با رویکرد مشاوره نیز همت می‌گمارد.

بخش نهایی در جلد اول، به ارائه طرح کاربردی و عملی در حوزه روان‌شناسی با رویکرد مشاوره متمرکز می‌شود. از آنجاکه ارائه دیدگاه مشاوره با این رویکرد به اجرای عملیاتی و کاربردی مفاهیم مورد بحث در کتاب نیازمند است، به خوانندگان توصیه می‌شود بدون گذراندن دوره‌های کاربردی مربوط به مشاوره با رویکرد اسلامی از بیان این مدل خودداری نکنند.